

Το βιβλίο Ιστορίας και οι επικριτές του

Κώστας Ζέπος

Το Βήμα, 21/06/2007

Πρόσφατα δημοσιεύθηκαν στον Τύπο εκτενή αποσπάσματα του «Πορίσματος» της Ακαδημίας Αθηνών για το βιβλίο της Ιστορίας της Στ' Δημοτικού. Υιοθετήθηκαν έτσι από πολλούς και ίσως αβασάνιστα οι αρνητικές κρίσεις του «Πορίσματος» για δήθεν «προχειρότητα στην προσέγγιση μείζονος σημασίας γεγονότων».

Με το «πολύκροτο» σχολικό εγχειρίδιο ανά χείρας θελήσαμε να ελέγξουμε την ακρίβεια των καταγγελιών. Διακρίναμε αρκετές περιπτώσεις στις οποίες οι ισχυρισμοί των συντακτών του «Πορίσματος» διαψεύδονται αμέσως από το περιεχόμενο του βιβλίου, το οποίο αποτελείται από συνδυασμό γραπτού και εικονιστικού λόγου. Φωτογραφίες, αποτύπωση έργων τέχνης και ιστορικών ντοκουμέντων, σχεδιάσματα, χάρτες, αναπαραστάσεις κάθε είδους σε μεγάλη έκταση, επιβεβαιώνουν ότι «μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις» και συμπληρώνουν το γραπτό (συγγραφικό) κείμενο. Μόνο σ' αυτό φαίνεται ότι συγκέντρωσαν την προσοχή τους οι κριτές του βιβλίου της Ιστορίας. Αγνόησαν το εικονιστικό υλικό. Ενήργησαν περίπου σαν κριτές μιας κινηματογραφικής ταινίας την οποία δεν είδαν, έχοντας διαβάσει μόνο το σκριπτ.

(α) Σύμφωνα με το «Πόρισμα», «... τρεις σελίδες (του βιβλίου) αφιερώνονται στον αθλητισμό (σελ. 130-132) και μόνον επτά συνολικά στίχοι στις σελ. 109 και 112 στον ελληνοϊταλικό πόλεμο και τη γερμανική εισβολή». Αγνοείται το πλούσιο γραπτό και εικονιστικό υλικό που παρατίθεται σε έξι ολόκληρες σελίδες (109-114) όπου ντοκουμέντα για το κάλεσμα των Ελλήνων στα όπλα, την καρτερία του Έλληνα στρατιώτη στο Αλβανικό Μέτωπο, όπως εκφράζεται στο «Άξιον Εστί» του Ελύτη, η αφίσα για τον ηρωισμό των γυναικών στα βουνά της Πίνδου, εικόνες της πείνας στην κατοχή και αντίστασης κατά των Γερμανών κατακτητών, η καταστροφή της γέφυρας του Γοργοπόταμου, αλλά και των προσπαθειών συνένωσης των πολιτικών εκπροσώπων του ελληνικού λαού συμπληρώνουν την ενότητα για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι και τον Εμφύλιο πόλεμο. Αγνοήθηκε το μήνυμα των εικόνων που παρέσυρε σε άστοχο σχόλιο ότι δήθεν το βιβλίο παραβλέπει ότι «οι Έλληνες πολέμησαν και εναντίον του Άξονα».

(β) Σχετικά με το Κυπριακό, στο βιβλίο δεν γίνεται αναφορά στον ΟΗΕ όπως θα ήθελαν οι συντάκτες του «Πορίσματος». Γίνεται όμως μια περισσότερο εύληπτη αναφορά στη «διεθνή κοινότητα» που «αδυνατεί να βρει λύση». Καταγγέλλεται ότι δήθεν αποσιωπάται ο «αντιαποικιακός χαρακτήρας του κυπριακού αγώνα», ότι επιλέγεται ο «αδόκιμος όρος της "κατοχής"» από τους Άγγλους αντί του όρου της τουρκικής «κατοχής». Και πάλι αγνοείται από τους κριτές η εικόνα και το μήνυμά της, όπως αυτή του Καραολή που οδηγείται από τους Άγγλους φρουρούς του στην αγχόνη, όπως αγνοείται και η έμφαση που δίνει το βιβλίο στην «τουρκική εισβολή» και στη διχοτόμηση που παραπέμπουν στη συνειρμικά ταυτόσημη «τουρκική κατοχή». Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι, αντίθετα με την άποψη των συντακτών του «Πορίσματος», ο όρος «κατοχή» χρησιμοποιείται παγίως και για την περιγραφή της κατάστασης που προέκυψε από τη μεταβίβαση στη Μ. Βρετανία του ελέγχου της Κύπρου το 1878 από την Τουρκία (βλ. πλην άλλων και την άποψη του επιφανούς νομικού Κρίτωνα Τορναρίτη, Κρι-τωνα Τορναρίμ, Criton G. Tornaritis, Q.C. Attorney General of the Republic, Cyprus and its Constitutional and other Legal Problems. Nicosia 1980).

(γ) Για την ανταλλαγή των πληθυσμών εξαιτίας της Μικρασιατικής Καταστροφής το βιβλίο δεν χρησιμοποιεί τον νομικό όρο «υποχρεωτική», όπως θα ήθελαν οι συντάκτες του «Πορίσματος», αλλά τονίζει ότι «...πολλοί άνθρωποι φεύγουν οριστικά

από τις πατρίδες τους...». Προσθέτει τους συγκλονιστικούς αριθμούς των ανταλλάξιμων και ποιοι «εξαιρέθηκαν» από την ανταλλαγή. Οι επικριτές του βιβλίου ισχυρίζονται ότι η αφήγηση δεν προσδιορίζει «...το δραματικό και πρωτοφανές έως τότε στη διεθνή ζωή περιεχόμενο της (υποχρεωτικής ανταλλαγής)», πράγμα που δήθεν θα γινόταν για τους σκοπούς ενός εγχειριδίου του δημοτικού σχολείου μόνο με τη χρήση του νομικού όρου «υποχρεωτική».

(δ) Κάτω από τον παραπλανητικό υπότιτλο «Καμία αναφορά στην εκδίωξη από την Τουρκία» οι συντάκτες του «Πορίσματος» διατείνονται ότι «ουδεμία αναφορά γίνεται στον Ελευθέριο Βενιζέλο ή στην ανακήρυξη της αβασίλευτης δημοκρατίας και στην παλινόρθωση». Προκαλεί πράγματι δέος ένα τέτοιο ενδεχόμενο, να αγνοείται κάθε αναφορά στον Βενιζέλο, πράγμα όμως που και πάλιν διαψεύδεται από το βιβλίο στις σελ. 99 και 101, στις οποίες προβάλλεται το έργο του στο Συνέδριο Ειρήνης (1919), το βαρυσήμαντο διάγγελμά του στον λαό της Σμύρνης, ενώ μεγάλη φωτογραφία του κοσμεί τη σελ. 91 στο κεφάλαιο για τις μεταρρυθμίσεις από το 1910 και μετά. Επίσης παρά τον ισχυρισμό για παράλειψη αναφοράς στο ξερίζωμα των Ελλήνων του Πόντου (Μικρασιατών και αυτών) και της Ανατολικής Θράκης, η σελ. 104 του βιβλίου προσφέρει επαρκείς πληροφορίες σχετικά. Στη συνολική ενότητα υπό τον τίτλο «Έλληνες κάτω από ξένη κυριαρχία» (σελ. 15-39 κυριαρχεί επιτέλους μια διαφορετική αντίληψη στην ανάγνωση της ιστορίας του έθνους. Η επιβίωσή του και η «βαθμιαία αναβίωση της αυτογνωσίας του» δεν συναρτώνται μόνον με τις σκληρές συνθήκες διαβίωσης κατά τη περίοδο αυτή αλλά κυρίως από την ικανότητά του να αναδείξει μια αξιοσημείωτη κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και πολιτική δυναμική και να επιβεβαιώσει την ιστορική του ταυτότητα. Τίποτε δεν παραλείπεται που να μην δίνει στον μαθητή, μεταξύ άλλων, με τη παράθεση των στίχων του «Θούριου», την αίσθηση του ηθικού κύρους των αγώνων που προηγήθηκαν της ελληνικής ολοκλήρωσης. Όπως δεν παραλείπεται και η αναφορά χωρίς δογματισμούς στις καταστροφικές διαιρέσεις των Ελλήνων είτε στη διάρκεια του αγώνα για την ανεξαρτησία (σελ. 48, 53, 60, 66) είτε του εμφυλίου 1944-1949 (σελ. 112).

Οι συντάκτες του «Πορίσματος» αναγνωρίζουν ότι οι συγγραφείς του βιβλίου «...επιδιώκουν σύμφωνα με τη σύγχρονη διεθνή πρακτική να υποβαθμίσουν τα σημεία τριβής στις σχέσεις μεταξύ των Ελλήνων και των γειτόνων τους και αποφεύγουν τη διατύπωση απόψεων που υπαγορεύονται από παρωχημένες εθνοκεντρικές παρορμήσεις...». Και όμως γι' αυτό ακριβώς επικρίνονται, για απόκλιση από μια δήθεν επιβαλλόμενη εθνοκεντρική προσήλωση. Όμως οι αντιπυρρικές εικόνες στις σελ. 45,46,47, 54, 57, 58 κ.λπ. αποδεικνύουν ότι η συγγραφική ομάδα του βιβλίου θέτει κάποια όρια στην «υποβάθμιση των σημείων τριβής». Δεν αποκρύπτει εικόνες ιστορίας ή τέχνης (λ.χ. «Σφαγές της Χίου», «Μεσολόγγι» κ.ά.) στις οποίες αποτυπώνεται η εθνική μνήμη. Άλλωστε δεν παραλείπει να περιλάβει σαν σκληρό δίδαγμα από την ευρωπαϊκή ιστορία, που είναι και ελληνική, μία συγκλονιστική αντιπολεμική μαρτυρία με τη φωτογραφία στη σελ. 98 των τυφλών βρετανών στρατιωτών, θυμάτων της χρήσης (από τους Γερμανούς) χημικών αερίων το 1918.